

M Ü R D Ü M

Ergenekon Öncesinde Konuşulanlar

Osman Karatay

ÖTÜKEN

Prof. Dr. OSMAN KARATAY; 1971 yılında Çorum'da doğdu. Çorum İnönü İlköğretim Okulu, Taşköprü Lisesi ve Çorum Atatürk Lisesi'nde okuduktan sonra 1995 yılında Boğaziçi Üniversitesi Tarih bölümünden mezun oldu. 2002 yılında Gazi Üniversitesi'nde yüksek lisans ve 2006 yılında yine aynı üniversitede doktora derecelerini aldı. 2010 yılında doçentlik, 2016 yılında profesörlük unvanını aldı. Halen Ege Üniversitesi'nde öğretim üyesidir. Bilimsel çalışmalarının yanında örgütçülüğü ile de Türk bilim ve kültürüne büyük hizmetlerde bulundu. Türkiye'nin ilk düşünce kuruluşu olan Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (ASAM) kuruluşunda yer aldı. Dünyadaki en büyük Türk tarihi projesi olan *Türkler*'i yöneterek, toplam 37 ciltlik dev Türk tarihinin ortaya çıkışında büyük katkı yaptı. Bu çerçevede İngilizcedeki en büyük Türk tarihi olan *The Turk*'ün editörlüğünde bulundu. Ardından KaraM'ı (Karadeniz Araştırmaları Merkezi) kurdu ve Türkiye'nin ilk bölgesel akademik dergisi olan *Karadeniz Araştırmaları*'nı yayınlamaya başladı. Bu arada türünde dünyada ilk olan *Balkanlar El Kitabı* ve *Doğu Avrupa Türk Tarihi* adlı büyük çalışmaların editörlüğünde bulundu. Türk Dünyasına Hizmet Ödülü sahibi Karatay'ın 140'ın üzerinde makale ve bildirisinin ve Balkanlara dair kitaplarının yanında, tarihle ilgili yayınlanmış eserleri şunlardır:

- *Hırvat Ulusunun Oluşumu. Erken Ortaçağ'da Türk-Hırvat İlişkileri* (iki baskı: 2000, 2016)

- *The Turks*, 6 cilt, editör, H. C. Güzel ve C. C. Oğuz ile, (2002)

- *Türk Halkları Tarihine Giriş*, çeviri, P. B. Golden'dan, (altı baskı: 2002, 2006, 2012, 2013, 2014, 2016)

- *İran ile Turan. Hayali Milletler Çağında Avrasya ve Ortadoğu* (üç baskı: 2003, 2012, 2015)

- *In Search of the Lost Tribe. The Origins and Making of the Croatian Nation* (2003).

- *Etnik Kimlikler Nasıl Oluşur?*, çeviri, H. B. Paksoy'dan, (2005)

- *Hazarlar ve Musevilik*, Çeviri, P. B. Golden, C. Zuckerman ve A. Zajaczkowski'den, (2005)

- *Etnik Tutumun Tarihsel Kökleri, AB ve Türk Kimliği* (Strateji Raporu) (2005)

- *Balkanlar El Kitabı*, 3 cilt, editör, B. A. Gökdağ ile, (üç baskı: 2006, 2013, 2017)

- *Bey ile Büyücü: Avrasya'da Tanrı, Hükümdar, Devlet ve İktisat Hakkında Dilin Söyledikleri* (iki baskı: 2006, 2017)

- *Türklerin Kökeni* (14 baskı: 2011-2016)

- *Doğu Avrupa Türk Tarihi*, editör, Serkan Acar ile (üç baskı: 2013, 2015, 2016)

- *Hazarlar. Yahudi Türkler, Türk Yahudiler ve Ötekiler* (iki baskı 2014, 2015)

- *Central Eurasia in the Middle Ages. Studies in Honor of Peter B. Golden*, editör, István Zimonyi ile (2016)

Bu kitaba ismini veren kiŒiye, sevdiğim kıza...

Konuşulanlar

Önce Söz Var / 11

•

Töre Oyuncak mı? / 19

•

İyiliğın Olduğu Yerde Kötülük de Olacak / 23

•

Mesele Adam Olmaktır... / 30

•

Ařk ve Kahramanlık / 35

•

Dünya Büyük mü, Küçük mü? / 41

•

Baba Her Şeyi Bilir / 47

•

Arkadařlık, Kardeřlik ve Kan / 52

•

Bilge ve Kutlu Olunca / 58

•

Çocuklara Güven / 63

•

Bilen mi Konuřur, Gören mi? / 68

•

Kağınları Kötüymüş, Beyleri de... / 72

•

Ařktan Öte Ne Var? / 78

•

Üç Bařlı Ejderha / 83

•

Karanlık Yerler, Kapalı Kapılar / 89

•

İyiden Yana Olmak / 94

•

Savaş ve Saviş / 100

•

Emaneti Alacak Yiğit / 103

•

Kara Haber Yayılınca / 108

•

Hesap Gününün Korkusu / 114

•

Kut ve Kan / 118

•

Sırça Saraylarda Kader Bekleyişi / 123

•

Baba Candır, Her Şeydir / 127

•

Kara Budun Ne Düşünür? / 131

•

Göçme Vakti Gelince / 135

•

Her Koyun Kendi Bacağından / 140

•

Etme Bulma Dünyası / 144

•

Milletimizin Adı Sanı Yok Olmasın / 147

•

Gaflet Uykusu ve İhtiras / 152

•

İntikamın Yakıcı Ateşi / 156

•

Kan Kardeşine İhanet Olmaz / 161

•

Katil Kim? / 165

•

Felaket Günü, Kurtuluş Günü / 169

•

Kurtlar ve Keçiler / 172

ÖNCE SÖZ VAR

2009 yılında tarihleme yapmayı başarmıştım. Tarihçilerin daha önce bunun için uğraşmamış olduklarını görmek esef vericiydi. İşin aslı tarihçilerin Ergenekon meselesine halkbilimci gibi yaklaşımları daha üzücüydü. Halkbilimciler ise karşılaştırmalı kaynak bilgisinden yoksun olarak, büyük ölçüde keyfi simgesellik yorumlarından öte geçmemişlerdi. İş başa düşüyordu.

Elimizdeki tek bilgi, komşuları tarafından soykırım derecesinde yok edilen bir halkın bir kısmının kurtuluşundan ibaret. Sadece destanı değil masalı bile tarih belgesi olarak gören bir anlayışta olarak bunun tarihiliğinden kuşku yoktu. Destanın doğasını anlamak eski Avrasya tarih ve toplumunu bir bütün olarak kavramayı gerektiriyordu. Ve zaten o zamanlar kendimi tamamen eski toplumu anlamaya vermiştim. Destandaki tabakalarla ilgili Harmatta'nın bir çalışması ışık tutucu oldu. Ancak elde başka bilgi olmadığından, öncesi tamamen kurguya kalıyordu ve bir romanın konusu olabilirdi artık.

2011 yılının ilk haftasından itibaren yazmaya başladım. Sonu belli ama başı bilinmeyen bir olayın kurgusu için çok fazla ilham beklemek gerekecekti. Belki de bu kitabı sondan başlayıp yazmak lazımdı. Bütün komşularla kötü olmak, içte de kötü bir yönetimi akla getirir. Türk budununun o felaket günlerinden önceki en az 600 yılını bildiğimiz varlığı, köklü ve nispeten güçlü oluşu anlamına gelir. Bundan gelen gurur ve aymazlık, içteki kötü yönetimi dikkatli olmamaya sevk ediyor-

du. Bu dikkatsizliğin bir iç muhalefete yol açtığı, ulusun bölünmüş ve gayrimemnun bir yapı sergilediği de tahmin edilebilir. Toplumda sınıfların varlığına inanan ama sınıfsal tavrı reddeden biri olarak, bu muhalefetin kara budun kadar ak kemikliler arasında da bulunduğunu düşünmeye zorlandım. Kötü yönetim adalet, maliye ve güvenlik alanlarında eşzamanlı ve bağıntılı olarak kendini gösterir. Geriye kurgu için fazla düşünecek bir şey kalmıyordu ve kitabı zihnimde bitirdim. 2011 Ocak ayında da önemli bir kısmını yazmıştım.

Bu kitabı hazırlayabilmek için çok fazla ve değişik alanlardan teknik bilgiye ihtiyaç var. Eskiçağda, M.S. 100 senesi civarında nasıl bir Türkçenin konuşulduğu bunlardan biri. Diğer boylardan farklı olarak, Türk budunun nasıl bir coğrafyada yaşadığının tespiti diğer bir önemli konu. İnançlar ve değer yargılarını ise günümüzü o zamana taşımadan, o zamana giderek belirlemek ve kaydetmek gerekiyor. Dolayısıyla, bu kitabın bugüne ait bir eser olmaması için çok çabaladım. Bunu nihai olarak başarmanın imkânsızlığı konusundaki edebî ve felsefî fikirlerin farkındayım. En azından, kitabın içine girmek, karakterlerden biri olmamak için elimden geleni yaptım.

Kendimi tamamen erken Oğuzlara verdiğim 2016 yılının yoğun çalışma ortamında bulduğum iki haftalık bir boşluk, kitabın geri kalanının tamamlanmasına yetti. Edebiyat dünyasında bildiğim kadarıyla hiç bulunmayan bu kitabın türüne dair ilhamların nasıl ve nereden geldiğini, neden böyle yazdığımı ise hiç hatırlamıyorum, hiçbir fikrim de yok. Tamamen akışa teslim olarak yazdım. Herhalde alışıldık bir roman tarzından daha iyi oldu.

Bir editörün çok çok ötesinde, tam tekmil bir aydın olan sevgili dostum Kadir Yılmaz, bu çalışmanın bittiğini öğrendiği andan itibaren büyük ilgi gösterdi ve bu güzel yayını hazırladı. Kendisinin şahsında tüm Ötüken çalışanlarına şükranlarımı

sunuyorum. Başta eşim olmak üzere, beni bilimsel hayatımda diri tutan öğrencilerim ve aydın dostlarıma da ödenemeyecek kadar borcum var. Bir gün atalarım gibi “milletime borcumu ödedim” diyebileceğim günleri ise iple çekmekteyim. Sağlık ve esenlikle kalınız.

Osman KARATAY

Bornova, 25 Ekim 2016

İnsanlar Niye Savaşıır?

- Dede, insanlar niye savaşıır?
- İhtiyaçları olduğundan. Gereken şeyleri çalışarak edinemezlerse, savaşarak başkalarından alırlar.
- Toga altı aylık yola ihtiyaçlarını karşılamak için mi gitmişti? Hem oradan aldıklarını nasıl geri getireceklerdi?
- İnsanın en büyük ihtiyacı şereftir. Toga ulusumuzun şerefi için savaşıyordu. Onunla büyük şeref kazandık ve asırlardır bu şerefle yaşıyoruz.
- Ama öldü, kendisi bir şey göremedi.
- Kahramanlar kendileri için yaşamazlar. Onları kahraman yapanlar, uğrunda savaşmışları halkları ve inançlarıdır. Ama kahraman öyle olmalı ki, düşmanları dahi takdir etmeli. Toga işte öyle biriydi.
- Kaç yıl geçti aradan?
- Yediyüz yıldan fazla. Daha dün gibi ulusumuzun hatırında. Gök çöküp yer yarılınca kadar da unutulmayacak.
- Hem diyorsun ki, Toga Sakaların büyüğü idi, hem de bizim kahramanımız gibi anlatıyorsun. Biz Saka değiliz ki?
- Hepimiz aynı halkız. Akrabayız. Hem Sakalar güç sahibi iken bizim atalarımız da onlarla birlikte, aynı devlette yaşamış. Bu yüzden onları da kendi ulusumuz sayıyoruz.
- Sen Sakaların dilini anlıyor musun?

- Ben hiç Saka görmedim ki! Sakalar kalmadı artık.

- Toga'nın savaşları boşa mı gitti yani? Bugün Saka kalmadıysa bir yerde başarısızlık var demektir.

- Ondan beri 22 kuşak geçti. Bu kadar uzun zamanda çok şey değişir. Milletler de insanlar gibi doğar, büyür, yaşlanır ve ölür. Sakaların adı yok oldu ama torunları aramızda yaşıyor?

- Kimler mesela? Azlar Sakaların torunu mu?

- Öyle söylemek zor. Bir kavim illa başka bir kavmin torunu olmaz. Sakaların çoğu batıya gitti ve orada da uzun bir hâkimiyetleri oldu. Ama yabancıların arasında çok fazla kalamadılar anlaşılın.

- Bütün yabancılar düşman mıdır?

- Hayır. Tersine de öyle. Yabancı olmayan herkese de dost diyemeyiz.

- Evet. Azlar bizden ama düşmanımız. Çok uzakta yaşamaları iyi değil mi?

- Uzak yakın diye bir şey olmaz. Sü uyumamalı. Çünkü düşman da uyumuyor.

- Niye o kadar uzaktan gelip bize saldırıyorlar?

- Dedim ya, ihtiyaçtan. Onların yurdu kuru. Bizdeki kadar yeşillik yok, hayvan yok, su yok. Orada yaşamak zor. Kıtlığa düşünce gelip buralardan almaya çalışıyorlar.

- Ama burası da çok soğuk. Azların yurdu sıcakmış. Orada yaşamak daha kolay değil mi?

- Hayır. Kışın oralar da çok soğuk olur. Bizim burası da yazın sıcak oluyor.

- Bizim yazlarımız kısaymış ama. Sen söylemiştin. Bir de gece ve gündüzler orada çok farklıymış?

- Fark şu ki, bizim gecelerimiz yazın çok kısa olur, birkaç saatte biter. Kışın ise aydınlık görmeyiz. Bulutların ar-

dından birkaç saat günışığından sonra tekrar hava kararır. Onlarda gecelerin uzayıp kısalması bu kadar fazla olmaz.

- Bunları nereden biliyorsun? Bölçü Dede'den mi dinledin?

- Hayır, kendim gittim. Birkaç defa elçilik için orada bulundum.

- Dede bundan hiç bahsetmemiştin. Anlatmadığın çok şey var mı?

- Evet, zamanı geldikçe anlatıyorum. Ama bu kadar çok konuşunca yoruluyorum.

- Neden beni Bölçü Dede'nin sohbetlerine almıyorlar ki? Yeterince büyüdüm. Her şeyi yapıyorum. Savaşabiliyorum. Büyüklerden hiç farkım yok ama hala onu dinleyemiyorum. Ben bakışları ve çıraklarını dinlemek istemiyorum. Gerçek ve doğru bilgiyi öğrenmek istiyorum.

- Doğru düşünüyorsun. Öğreneceksin. Ama birden olmaz. Öğrenmek sabır ister.

- Kölek benden sadece bir yaş büyük ama Bölçü Dede'den ders alıyor. Kölek'in farkı ney?

- O gelecekte bizim hükümdarımız olacaklardan biri. İyi yetişmesi lazım.

- Hak etmiyor. O hiçbir şey olamaz.

- Böyle konuşma.

- Neden? Ailemizin büyük kağan ile arası mı bozulur? Zaten bozuk değil mi? Biz neden kağan olamıyoruz?

- Bunları sonra konuşalım. Ama ulusun huzuru için birilerinin fedakârlık yapması, haklarından vazgeçmesi gerekir.

- Haksızlığa yükünmek kahramanlık olur mu?

- Olur. Kahraman halkı için yaşar ve esas kahramanlığı gün gelip kendisini yendiğinde gösterir. Benim babam, se-

nin büyük deden bu kahramanlığı yaptı ve bu sayede kırk yıldır rahatız.

- Ama işler iyi gitmiyor. Senin de kaygıların büyük.

- Bunları sonra konuşuruz. Muhakkak konuşacağız.

Ama sen her yerde konuşup fitne çıkartma. Her doğruyu her yerde söylememelisin. Tamam mı?

- Tamam.

- Ağzını sıkı tutacaksın.

- Tamam!

Töre Oyuncak mı?

- Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, Kaf dağının ardında, gün görenlerin yurdunda, Yıl Böke diye bir obur varmış. Tüm oburlar gibi bu da insan yiyerek beslenirmiş. Hergün iki genci götürüp ona verirlermiş. Kesip beyinlerini yermiş, üzerine de su diye kanlarını içermiş. Böyle oburu dünyada görmemişler. Kimsenin gücü yetmezmiş. Ta ki Kuyan diye bir yiğit bunu duyuncaya kadar...

- Kuyan oburun adı değil miydi?
- Hayır çocuk, oburun adı Yıl Böke.
- Başka bir ozan Kuyan'ın obur olduğunu söylemişti.
- O iyi bilmiyor.
- Yıl Böke'nin kaç kafası varmış.
- Üç.
- Yıl Böke'yi anlatan bir bakışı onun yedi kafası olduğunu söylemişti.
- O da iyi bilmiyor. Ben hepsini doğruca anlatacağım.
- Yıl Böke'yi öldüren Toga değil miydi?
- Hayır, Toga hiç oburlarla savaşmamış. Hem Toga bizim atamız. Oburlarla savaşan Kuyan bizden değil.
- Yıl Böke öldürülmemiş ki; Kahraman onu bayıltıp bağlamış.

- Ben öldürülmüş dedim mi? Oraya geldim mi daha? Bırakın da anlatayım çocuklar. Unutmayın, samur su içinceye kadar konuşacağım. Su içtikten sonra susarım; siz de beni konuşturmak için tekrar ekmek getirmek zorunda kalırsınız.

- Anlattıklarının hangisi doğru, nereden bileceğiz?

- Ben bakşiyım; özüm de sözüm de doğrudur.

- Dedem “artık bakşılara da güven kalmadı; böğüler bakşılar birbirine karıştı” diyor. Çok yalan söyleyen bakşı varmış.

- Ben böğü müyüm? Hiç gözünüzü bağmaya çalıştım mı? Ben sadece hikâye anlatıyorum. Atalarımızın eskide yaptıklarını size öğretiyorum. Hem senin deden kim? Sen kimlerdensin?

- Dedem Kuvluk Bat’tır. Ben ise Kuvatlık oğlu Edin.

- Oğul, demek bey soylusun, ak kemiklisin. Deden hem beydir, hem bilgedir. Ama bilesin ki beylik beylerin, bilgelik bilgelerin işidir. Bakşının konuştuğu yerde başkasına susmak düşer.

- Bilgelik bilgiyle olur; bilginin ise doğru olması lazım gelir.

- Bilginin doğrusu bendedir Edin çocuk. Baban Kuvatlık sarhoş ve işe yaramazın biri ama seni iyi yetiştirmiş.

- Babamı karıştırma Külüg Bakşı.

- Diyeceğim, herkes kendi işine bakmalı. Deden Kuvluk ulu bir adamdır. Herkes sever ama kimse unutmaz ki, Yıştabar Kağan kendisini bağışladığı için yaşıyor. Sen de öyle. Onun için şimdi sizin sülale Tanrı’ya her yönelişte Yıştabar Kağan’ın ruhunun şadlığı için dua etmelidir. Sizin soyda kağanlık umudu kalmamıştır. Yaşadığınıza şükredin.

- Külüğ Bakşı, kağanlık yolu bize kapalı olsa da, bey soyuluyuz. Bakşılar ya da başkaları beyler için böyle konuşamaz. Babama hakaret ettin. Sarhoş ve işe yaramaz dedin.

- Babana herkes öyle diyor. Toylara bile almıyorlar. Diyorlar ki, kılıç tutmayı, ok atmayı bile unutmuş. Gülmeyin çocuklar. Öyle diyorlar, değil mi?

- Eskiden öyle değildi ama. En iyi savaşçılardan biriyimmiş. Subaşılık bile neredeyse ona verilecekmiş.

- Yalan. Başgu Kağan ne dedeni, ne de babanı seviyor. Baban hiçbir zaman sübaşı olmayacaktı. Kağan onun cesaretini kullandı; sonra da fazla güçlenmesin, ünlenmesin diye silip attı.

- Yıştabar oğlu Başgu Kağan adil ve iyi birisidir. Öyle şey yapmaz.

- Böyle konuşmanı sana deden mi öğütlüyor? İyi biliriz ki Yaburlular kağanlık evini sevmezler; kağan soyu da Yaburluları sevmez.

- Yalan söylüyorsun!

- Bakşılar yalan söylemez. Çarpılacaksın. Bakşılara saygısızlık edeni iyeler çarpar.

- Bakşılar Tanrı'nın buyurduğu gibi değilse ne olur? Onları da Tanrı mı çarpar?

- Bilmediğin şeyleri konuşma çocuk. Bakşılar yeryüzünde Tanrı'nın sözüyle konuşurlar. Kağanların soyunda, bakşılarda ise savında kut vardır. Soyunda kut olmayan kağanlık, savında kut olmayan bakşılık yapamaz.

- Benim soyumda kut var.

- Töre o kutu sizden aldı.

- Töre sizin keyfiniz.

- Töre Tanrı'nın emridir, uymak icap eder.

- Töre bakşılarda, bakşılar da kağanın oyuncağı.

- Başgu Kağan bunları duymasın. İlde bunluk çıkartıyor diye dedeni yargılatır ha! Baban hep sarhoş olup iki çift doğru laf edemediğinden, ona kimse dokunmaz... Gülmeyin çocuklar. Öyle değil mi? Edin'in babasını hiç ayık gördünüz mü? Bu arada, bakışlar aleyhine konuşan deden, yargılamada bakışların eline düşünce ne yapar acaba? İnsan ne konuştuğuna dikkat etmeli değil mi?

- Yeter! Bize böyle saygısızlık yapamazsın. Sahte bakışılığınla bizi kandıramazsın. Hem hikâyeleri de yanlış biliyorsun. Ben daha iyisini biliyorum. Dinlemeyip gideceğim.

- Bak işte! Çocuk olduğu için böyle konuşuyor. Hiç bakşıya böyle denir mi? Tabii gidersin. Sana kal diyen mi var? Bu arada çocuklar, bakın samur su içiyor. Zamanımız tükendi. Yeniden ekmek getirirseniz hikâyenin geri kalanını anlatırım.

- Olmaz ki yüce bakşı, daha hikâyeye başlamadın bile. Hep Edin'le konuştun.

- Benim suçum değil...